

Kuolaintuntuma ja sen kouluttaminen

©Anna Kilpeläinen
Ratsastuksenohjaaja
Eläintenkouluttaja EAT

1 Kuolainten ja ohjastuntuman opettaminen - oppimisteoria

2 Ratsastuksen taito ja tekniikka

3 Hevosen kehonhallinta

4 Hevosen mielentila

1 Kuolainten ja ohjastuntuman opettaminen - oppimisteoria

2 Ratsastuksen taito ja tekniikka

3 Hevosen kehonhallinta

4 Hevosen mielentila

Kuolainten ja ohjastuntuman opettaminen

TAVOITE

- Hevonen suhtautuu kuolaimiin suussa, ohjastuntumaan ja ohjasotteisiin rennosti
- Hevonen liikkuu epäröimättä ja rentona kohti tuntumaa ja tulee tuntumalle välttelemättä sitä tai painautumatta sitä vasten, kiihtymättä
- Hevonen tunnistaa ohjien välityksellä annetut merkit ja reagoi niihin toivotusti
- MUISTA: hevonen palaa herkästi ensimmäiseksi opittuun, hyvässä ja pahassa
- Hevonen on koulutettu ylläpitämään ohjilla pyydettävät asiat itse, ilman ohjaspaineella kannattelua tai pitämistä
 - Haluttu vauhti, suunta, asento, tasapaino

Ennen kouluttamista

- Suun terveystarkastus ja hoito
- Huomioidaan hampaiden vaihtuminen ym.
- Suun mittaaminen voi olla hyödyllistä
- Valitaan sopiva, mieluisa kuolain
- Mirjami Anttilan koulutus 11.12.25

Vaihe 1 – kuolaimen totuttaminen

- Tavoite: kuolaimen suussa olo ei vaikuta käyttäytymiseen tai mielentilaan
- Verrataan käyttäytymistä normaalikäyttäytymiseen ilman kuolaimia
- Annetaan aikaa tottua
 - esimerkiksi rehuannosta syöden
 - tehdessä tuttuja, helppoja asioita
- Seurataan, että käyttäytyminen palaa normaaliksi ja suu rennoksi

Vaihe 2 – ohjastuntumaan totuttaminen

- Paikallaan seisoessa ja liikkeessä kevyt tuntuma ohjiin
- Tuntumalla normaali elekieli ja samanlainen liikkumistapa kuin ilman tuntumaa
- Ensin hetkeksi, vaiheittain pidempään
- Liian voimakkaaseen tuntumaan totuttamista vältettävä

Vaihe 3 – ohjasotteisiin reagoiminen

Opetta toivottu käyttäytyminen palkitsemalla

NEGATIIVINEN VAHVISTAMINEN

**Paine vapautuu heti
toivotun käyttäytymisen hetkellä**

POSITIIVINEN VAHVISTAMINEN

(yhdistelmävahvistaminen neg ja pos)

**Toivotun käyttäytymisen hetkellä
paine pois ja ruokapalkinto**

Vaihe 3 – ohjasotteisiin reagoiminen

- Hevoselle kannattaa opettaa ohjasotteet jo taluttaessa talliriimusta tai esimerkiksi kapsonista
- Kun alustava osaaminen on, voi jonkin aikaa olla kahdet ohjat
 - riimu / kapsoni ja suitset
- Kun onnistuu kuolaimista luotettavasti ja rennosti, pelkät kuolaimet

Miten opetat?

- Mikä on toivottu käyttäytyminen?
 - Millä tavalla sitä pyydetään?
 - Mikä on palkinto? / Mistä hevonen tietää käyttäytyneensä toivotusti?
-
- Palkitse heti pienin muutos toivottuun suuntaan
 - Vaikeuta muutaman toiston välein
 - Muokkaa käyttäytyminen tällä tavalla halutuksi
 - Helpossa tilanteessa käyttäytyminen muokkautuu minuuteissa

Opetta ohjasotteet näin:

- Haluttu ohjan merkki
 - ohjan suunnan muutos, kiristyminen, väristys, jne.
- Kun hevonen reagoi toivotusti – myötääminen (+ äänimerkki ja pos vahviste)
- Myötäämisen jälkeen palataan miellyttävälle tuntumalle
- Jo tässä vaiheessa kevyet, paineettomat otteet
 - Joustava tuntuma liikkeeseen mukautuen myös ohjasotteiden aikana

Auta onnistumaan

- Jos hevonen ei tiedä, miten sen odotetaan reagoivan, paineen voimistaminen ei välttämättä auta
- Jotta hevonen voi keskittyä ja oppia, koulutustilanteen täytyy olla rauhallinen ja helppo
- Epämukava, kova paine saa hevosen helposti jännittymään ja vastustelemaan
- Mieti, missä tilanteessa hevosen olisi helppo reagoida oikein – aluksi vaikka vahingossa

Kuolaintuntumalla kouluttaminen

- Paine ei kouluta, vaan paineen poisto
- Myötääminen aivan alussa pois tuntumalta
- Kun kuolaintuntuma on neutraali asia – myötääminen kevyelle perustuntumalle

LUE LISÄÄ paineen myötäämisellä kouluttamisesta:

- <https://annakilpelainen.com/2016/04/07/hevosenkoulutusta-yksinkertaisimmillaan/>

Huomioi koulutuksessa: vasta”refleksi”

- Keho saattaa vastata paineeseen refleksinomaisesti työntämällä vastaan
- Paineesta pois siirtyminen on koulutettava

Olennaista kouluttamisessa:

HEVONEN REAGOI MUUTOKSEEN
TUNTUMASSA



IHMINEN PALKITSEE

ERI ASIA KUIN:

IHMINEN PYSÄYTTÄÄ / KÄÄNTÄÄ
HEVOSEN OHJILLA

Vaihe 4 – yleistäminen ja häiriöt

- Harjoitellaan tilannetta muutellen:
 - Eri ympäristöissä
 - Hieman eri tavalla tehtynä
- Kun alkaa olla luotettavaa, lisätään ympäristön häiriöitä

Osaako hevonen

- Hevonen reagoi joka kerta luotettavasti samalla tavalla samaan pyyntöön
 - Toistettu onnistuneesti satoja ja tuhansia kertoja
 - Harjoiteltu vähitellen vaikeutuvissa tilanteissa ja ympäristöissä
- > Pystyy noudattamaan samoja pyyntöjä myös kiihtyneenä, yllättävissä tilanteissa

1 Kuolainten ja ohjastuntuman opettaminen - oppimisteoria

2 Ratsastuksen taito ja tekniikka

3 Hevosen kehonhallinta

4 Hevosen mielentila

Mitä kuolaintuntuma on?

- Tuntuma on fyysinen yhteys ratsastajan / kouluttajan käden ja hevosen suun / pään välillä
- Tavoitteena sen kautta yhteys kehojen keskipisteiden välillä
- Perustuu sekä ihmisen että hevosen tasapainoiseen ja hallittuun kehonkäyttöön
- Tuntuman on tarkoitus viestiä hevosen koko keholle

Miten hevonen hahmottaa tuntuman?

- Hevonen ei näe ratsastajaa / kuskia
- Hevonen ei näe ohjia pitäviä käsiä
- Hevonen tuntee kuolaimen kielellään ja alaleukansa, hammasloman päällä sekä suupielissä
- Voiko hevonen ymmärtää, että ihmisen käden liikkeillä tms. on yhteys sen suussa tuntemiin tuntemuksiin?

Millainen on hyvä kuolaintuntuma?

Kouluratsastussäännöt 2025:

201. Kouluratsastuksen tarkoitus

1.

Kouluratsastuksen tarkoituksena on asteittain ja järjestelmällisesti kehittää hevosien lihaksistoa ja koko olemusta, pyrkimyksenä tehdä hevosesta irtonainen, joustava ja notkea sekä toisaalta luottavainen, kuuliainen ja eteenpäinpyrkivä niin, että se on miellyttävä ratsastaa, kestävä ja terve.

2.

Nämä ominaisuudet ilmenevät:

2.1 puhtaina, säännöllisinä ja irtonaisina askellajeina

2.2 liikkeiden pehmeytenä, lennokkuutena ja vaivattomuutena

2.3 etuosan keveytenä sekä takaosan energisyytenä ja sen kantovoiman lisääntymisenä

2.4 **kuolaintuntuman pehmeytenä, ilman jännittyneisyyttä tai vastustelua**

Selkeä ja miellyttävä ohjastuntuma

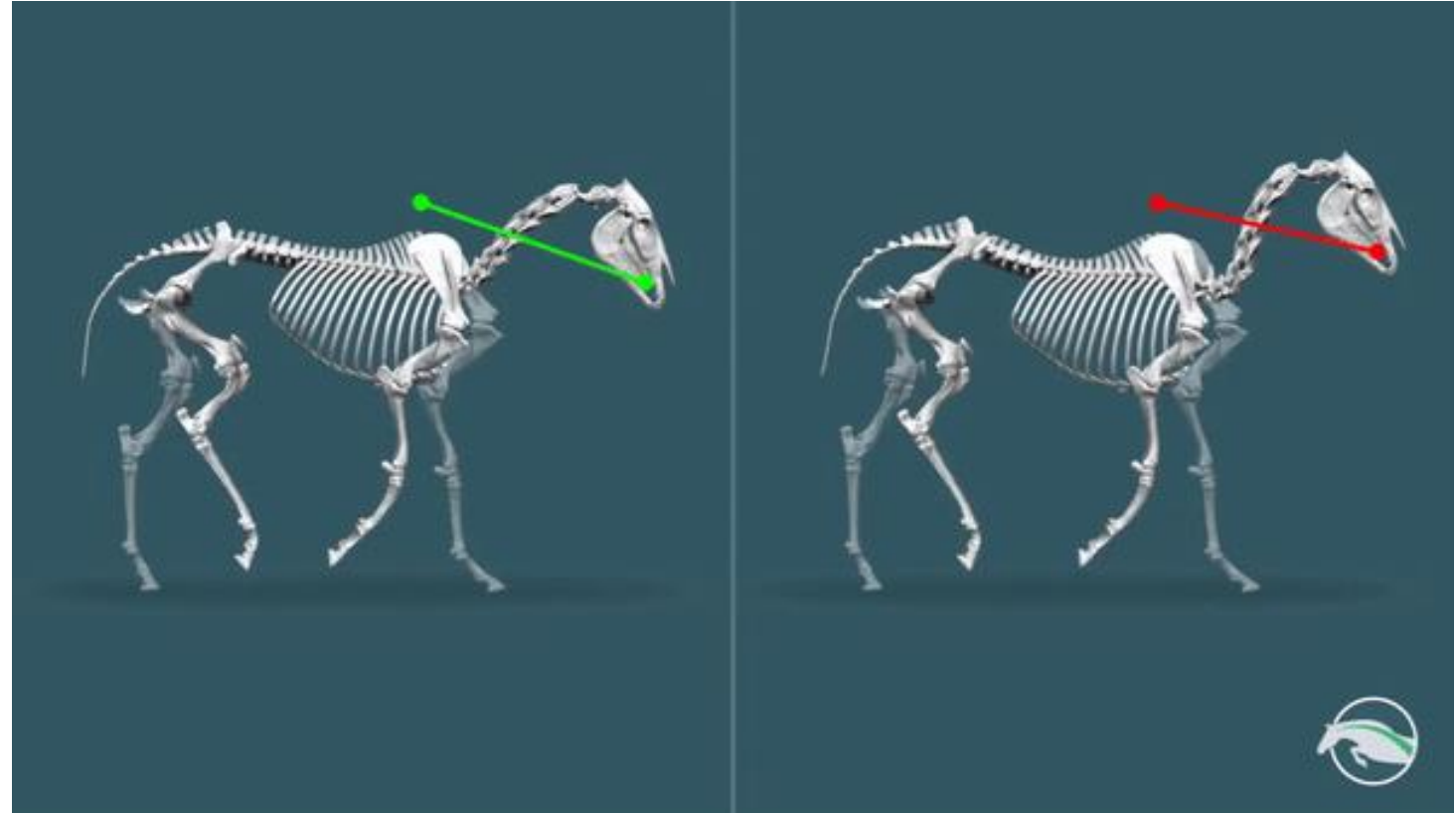
- Ihmisen vakaa kehonhallinta
 - Ei tukea ohjista, tarvittaessa kauhukahva tms.
- Tasapainossa, ei nojaa eteen, sivuun eikä taakse
- Lihaksisto tukee asentoa, ei takertumista
 - Lihasvoima, kunto ja taito
- Ohjasotteet ja käden liikkeet saavat tuen tasapainoisesta istunnasta
- Nivelet pysyvät liikkuvina – tuettu, joustava keho
- Käden tuki tulee eteenpäin, ojentajalihasten kautta kohti hevosen suuta
 - ote on kevyesti työntävä, ei vetävä
- Käden asento: nyrkki pystyssä, kevyesti kiinni, ranne suora, kyynärpäässä kulma, suora linja kyynärpästä suuhun

Hyttinen, 2024:

Effects of strength, endurance and combined strength and endurance training on riders' physical fitness profile and riding performance in female show jumping and eventing
https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_98801#

Joustava ohjastuntuma

- Joustava, tasainen kuolaintuntuma sallii hevosen käyttää kehoaan vapautuneesti ja luonnollisesti
- Käynnissä ja laukassa käsivarsien nivelet joustavat hevosen kaulan ja pään liikkeisiin mukautuen



Video omistajan luvalla, lähde:

https://fb.watch/5g_rSlught/

<https://rieducazioneposturaledelcavallo.wordpress.com/2019/09/28/manibus-games/>

Kuolaintuntuma – eettiset kysymykset

- Onko oikein käyttää kuolaimia?
- Hevosella oltava
 - mahdollisuus välttää epämiellyttävä tai kipua tuottava paine
 - ihmisen vakaat kädet, joustava, mukautuva tuntuma, sopiva kuolainriittävät taidot toimia tunteen kanssa
 - mahdollisuus liikkua keholle terveellisellä ja normaalilla tavalla
- Hevosen kertomaa on syytä kuunnella
 - Tyytyväinen, rento ja kivuton hevonen on rauhallinen tunteella, suu rentona ja kiinni, keho ja pää vakaana
 - Käyttäytymisen oireet kertovat ongelmista
 - Ongelmat voivat olla tottumattomuudessa, osaamattomuudessa, suussa, kehossa, tasapainossa, opituissa peloissa tai satulan päällä

Kuolaimen käyttöön liittyvät vauriot

Tutkimukset -> 2019

STUDY	HORSES	N	MAIN RESULTS
Björnsdóttir et al., 2014	In 2012, Icelandic horses before and after a competition.	424 77	36% had mild and 8% severe bit-related injuries before the competition. 60% had bit-related lesions after the competition. Bar lesions increased in competitions. Bar lesions in 15% of the horses. Curb bit with a port was a risk factor for bar lesions.
Björnsdóttir et al., 2018	In 2014 and 2016 Icelandic horses after a competition.	197 (?)	In 2014, 33% of the horses had bit-related lesions. Bar lesions in 4% of the horses. In 2016, 43% had bit-related lesions. The number of bar lesions was almost the same as in 2012.
Odelros & Wattle, 2018	Between 2011 and 2014 Swedish trotters after a race. Trotters in training.	144 80	88% of horses had acute soft tissue injuries. 80% of the horses had soft tissue injuries in the oral cavity. Racing trotters had more lesions in the premolar region, bars, and lip commissures than trotters in training.
Mata et al., 2015	English racehorses and polo horses in competition environments.	100	From racehorses 53/100 and from polo horses 15/100 lip commissures were ulcerated. From racehorses 30/100 and from polo horses 30/100 bars showed bone spurs. Oral lesions were more common and more severe in racehorses with snaffle bits than in polo horses with gag bits.
Tell et al., 2008	Swedish non-ridden broodmares (20). Riding horses in riding (70) Riding horses not ridden in 5 weeks and ridden for 7 weeks (23).	113	None of the broodmares had lip commissure ulcerations. Four broodmares had buccal ulceration opposite 06 teeth, only one of which was large. None of the horses had bar lesions. Horses that were currently ridden with a bit and bridle had more 06 area and lip commissure lesions.
Uldahl & Clayton, 2019	Danish riding horses after a competition.	3143	9.2% of the horses had outer lip commissure lesions or blood.
Visser et al., 2014	Sport and leisure horses in the Netherlands.	2717	18.5% of the horses had irregularities in mouth corners (hardened spots, redness, wounds) 3.4% of the horses had hardened spots, redness or open wounds in the bars (gums).

Uudempia tutkimuksia

Tuomola &co, 2019-2022: Suomessa kilpailun jälkeen ravihevosilla ja kenttäratsuilla

- Ravihevosilla eriasteisia vammoja 84 %:lla ja kenttäratsuilla 52 %:lla.

Swoboda, Martin, 2021: Saksassa eläinlääketieteen väitöskirja

- 748 kilparatsun otannassa vammoja 47,1 % hevosista. Vakavia vammoja oli 35,8 % hevosista.
- https://elib.tihohannover.de/servlets/MCRFileNodeServlet/tiho_derivate_00001448/swobodam-ws21.pdf

Christensen & Uhldal, 2024:

- 11 tutkitusta kouluratsastusta 5:llä suupielivammoja Intermediare kilparadan jälkeen. Suun aukominen oli yhteydessä vammoihin

Tuomola, 2024:

- 8 hevosta tutkittiin ennen ja jälkeen 3-4 km ajon radalla yksin käynnissä ja ravissa. Ennen ajoa kaikki 8 vammattomia, ajon jälkeen kolmella havaittiin vammoja suussa

Jalonen, 2025 ell liseniaatintyö:

- Suun rutiinitarkastukseen klinikalle tulleista aikuisista harrastekäytössä olevista hevosista 29 %:lla oli suuvaurioita (otanta 438 hevosta). Käyttö kilpahevosena nosti riskiä akuuteille ja kaikille vaurioille sekä ratsuilla, että ravihevosilla. Ravihevosilla oli 32- kertainen riski ja ratsuilla 4,3- kertainen riski akuutteihin vaurioihin harrastehevosiin verrattuna.

Taitoa kuolaintuntuman käyttöön

- Taitava ratsastaja on vakaasti omassa tasapainossaan, vaikka hevosen tasapaino horjuisi
- Tunnistaa hevosen tasapainoisuuden ja sen ongelmat
 - Pystyy auttamaan hevosta suoraksi ja pois etupainoisuudesta
 - Ei jää ”kantamaan hevosta” vaan ohjaa tasapainoon ja myötää tuntuman kevyeksi

1 Kuolainten ja ohjastuntuman opettaminen - oppimisteoria

2 Ratsastuksen taito ja tekniikka

3 Hevosen kehohallinta

4 Hevosen mielentila

Minkälaista kehonhallintaa hevonen tarvitsee

- Hevonen koulutettu pitämään tuntuma tasaisena ja kevyenä muuttuvissa tilanteissa

Paljon harjoitusta:

- Tyyneyden säilyttäminen kaikessa harjoittelussa
- Energinen, tasainen eteenpäinpyrkimys hyvässä tahdissa kaikissa askellajeissa
- Liikkuminen suorana suorilla ja kaarteissa
- Pään kääntäminen (asetus) ja taipuminen
- Väistäminen sivulle etujaloilla ja takajaloilla
- Ryhdin kohottaminen ja laskeminen
- Ilman näitä hevosen on vaikea tai mahdotonta korjata asentoaan ja tasapainoaan – pysyä kevyenä tuntumalla

Pituussuuntainen tasapaino

- etupainoisuuden vaikutus tuntumaan

- Hevosen paino luontaisesti 60 % etupään päällä
- Etupainoisuuden aiheuttamia ongelmia tuntumassa ja suorituksissa mm.
 - Hevonen voi päätyä nojaamaan ohjastuntumaan
 - Tuntuu raskaalta kädelle, hitaalta suustaan
 - Hidastaa, siirtyy alaspäin kömpelösti, hitaasti
 - Tasapainon puutteen aiheuttama jännittyminen – henkinen ja fyysinen

Hevonen opetettava hallitsemaan sivuttaissuuntaista tasapainoaan - suoruu

- Viro ja kömpelö hevonen nojautuu ohjastuntumaa päin
- Vinous tekee hevosesta myös etupainoisen
 - Takaosa ei pääse rungon alle etuosaa kohti
 - Etuosan kohottaminen ei onnistu

Opeta suoristumaan

- Kaulan ojentaminen suoraan keskelle kehosta ulos
- Etu- ja takajalat samaa linjaa suoralla ja kaarteissa
- Hevonen oppii hakeutumaan suoraksi, kun sitä palkitaan siitä
 - Myötääminen
 - Pos. vahvistaminen

Ohjasotteiden käyttöä voi vähentää

Ennakkomerkki

- Ennen kutakin ohjasotetta istunnan muutos tai äänipyyntö, josta seuraa ohjasote
- Hevonen oppii reagoimaan jo ennakkomerkkiin
- Ohjasotetta ei enää tarvita – ainakaan yhtä usein
- Voit myös kouluttaa esim. äänipyynnön ensin ja lisätä ohjasavun vasta, kun hevonen jo osaa

1

Kuolainten ja ohjastuntuman opettaminen - oppimisteoria

2

Ratsastuksen taito ja tekniikka

3

Hevosen kehonhallinta

4

Hevosen mielentila

Tunnetila vaikuttaa tuntumaan

- Voimakas kiihtymys saa hevosen tyypillisesti
 - Nojaamaan eteenpäin ja kiihdyttämään
 - Painautumaan vinoon
- Tuntuman ja kehonhallinnan ongelmat voivat johtua liian korkeasta kiihtymyksestä
- Tunnetilat tulevat opituksi
- Kiihdyttäviin tilanteisiin on opeteltava vaiheittain ja seurattava, että hevonen pystyy noudattamaan apuja ja hallitsemaan itseään

Yhteenveto - kevyen tuntuman kouluttaminen

- Tunne hevosen oppiminen ja kouluta johdonmukaisesti
 - perusta kouluttaminen halutun käyttäytymisen vahvistamiseen
- Huolehdi hevosen tunnetilan sopivuudesta
- Harjoittele omaa taitoa koko ajan
- Harjoita hevosen kehonhallintaa
- Huolehdi hevosen terveydestä
- Sopivat varusteet, jotka eivät aiheuta turhaa painetta

Harjoituksia

- Käyttäytymisen havainnointi
- Muuttuuko käyttäytyminen kuolaimien kanssa tai tuntumalla
- Osaamisen arviointi
- Miten hevosen toivotaan reagoivan mihinkin ohjasapuun, reagoiko toivotusti
- Näiden perusteella koulutussuunnitelma – kouluttaminen
- Katso lisää esim. kirjat Tuire Kaimio: Hevosen kanssa – Hevosen peruskoulutus ja Hevosen jatkokoulutus

Kiitos!

 anna.kilpelainen@pedaequest.com

 Anna Kilpeläinen - PedaEquest

 @pedaequest

 Anna Kilpeläinen

webinaaritalenne

https://youtu.be/dBipUPYlopE?si=_WM6iBU0iYucIp8D

Lähteitä ja lue lisää:

www.annakilpelainen.com

www.pedaequest.com